

прослідковується у їхній спільній боротьбі проти тероризму). Світ змінюється, тому і сучасна система міжнародних відносин потребує трансформацій, що ще не цілком зрозуміло політичним елітам провідних держав.

1. Юрій Сандул. Протиріччя між ЄС та США Росії вже не допоможуть [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2273138-protiricca-miz-es-ta-ssa-rosii-vze-ne-dopomozut.html>
2. Christian Nünlist and Oliver Thränert. Putin's Russia and European Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse172-EN.pdf>
3. Victor Mizin. EU-Russia Relations from a Russian Point of View [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu.boell.org/en/2017/07/26/eu-russia-relations-russian-point-view>

References

1. Iurii Sandul. Protyrichchia mizh YeS ta SShA Rosii vzhe ne dopomozhut [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2273138-protiricca-miz-es-ta-ssa-rosii-vze-ne-dopomozut.html>
2. Christian Nünlist and Oliver Thränert. Putins Russia and European Security [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse172-EN.pdf>
3. Victor Mizin. EU-Russia Relations from a Russian Point of View [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://eu.boell.org/en/2017/07/26/eu-russia-relations-russian-point-view>

The article discusses the changes of the Russian Federation foreign policy in the modern international arena, which has occurred since the annexation of the Crimea and the intervention of pro-Russian militants in the Donbass. Since that time, since 2014, the world community has responded to such actions with a squall of indignation and imposed appropriate sanctions. After these events, the West realized that it was impossible to pursue a policy of appeasement with Russia and introduced more stringent measures that included freezing the assets of Russian citizens and restrictions on trade. The article focuses on the attitude of Russia to the sanctions of Western countries and its reaction to them, as it causes the most aggravation of relations since the Cold War.

Keywords: foreign policy, sanctions, conflict, crisis.

УДК 327.57

ББК 66.4

Петро Подобінський

ПОЛІТИКА США ЩОДО РОСІЇ У СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 2017 РОКУ

У статті зосереджена увага на Стратегії національної безпеки США, яка була прийнята 2017 року з приходом нового господаря Білого дому. Зокрема, проаналізовано політику США щодо Росії, виходячи з цього документу і розходження цієї політики з особистим ставленням Трампа до Росії. Також приділено реальним діям США стосовно Росії, які мають місце, і відбуваються або ж всупереч стратегії, або ж всупереч словам Трампа.

Ключові слова: США, Росія, Стратегія національної безпеки, вибори, політика.

Дональд Трамп переміг на президентських виборах у США, які відбулися в листопаді 2016 року, програвши при цьому 2,9 млн голосів виборців своїй суперниці Г. Клінтон. Його називали проросійським кандидатом, а однією з його передвиборних обіцянок було налагодити відносини США з Росією, за що представники Демократичної партії неодноразово критикували кандидата в президенти [1].

Попри те, що певна частина експертів вважає Трампа проросійським президентом, у його команді є і супротивники Росії. Серед них варто відзначити насамперед міністра оборони Дж. Меттіса. Він поставив Росію на перше місце серед головних загроз для США. Дж. Меттіс виступає за розширення американської військової підтримки європейським союзникам для протидії агресивним діям Кремля. «Починаючи з Ялти [конференція 1945], у нас є довгий список випадків, коли ми намагались позитивно взаємодіяти з Росією. У нас є достатньо короткий список успіхів в цьому напрямку. Ми визнаємо, що Путін намагається розколоти НАТО, і ми вживатимемо усіх заходів, щоб захистити себе в тих випадках, коли це необхідно» – заявив генерал. На думку, Андрія Піонтовського, російського політолога та публіциста, Меттіс став розглядати Москву як загрозу існуванню США після того як одного разу росіяни йому повідомили, що в разі потенційного конфлікту в країнах Балтії вони зможуть застосувати ядерну зброю [2].

18 грудня 2017 року Трамп оприлюднив нову стратегію національної безпеки країни. У документі на 68-ми сторінках глава Білого дому сфокусувався на чотирьох основних напрямках: захисті країни, сприянні економічному процвітання, демонстрації миру через силу та просування американського впливу у конкурентному світі [3].

На думку Ніколаса Гвоздьова, американського вченого, який вивчає російсько-американські відносини [4], нова стратегія національної безпеки Сполучених Штатів виключає будь-які шанси на зближення між Москвою і Вашингтоном. На відміну від попередніх документів з питань національної безпеки, в яких спостерігався більший баланс між тими, хто «готовий поручитися за Росію», і тими, хто «сприймає її скептично» і де крім викликів Кремля перераховувалися також підстави для потенційного російсько-американського співробітництва, дана стратегія, на думку Ніколаса, є бюрократичною перемогою «скептиків». Це пояснюється тим, що відносини між США і Росією описуються в термінах конфронтації, а зміцнення російської військової і інформаційної сили розглядається Сполученими Штатами як проблема. Хоч раніше Трамп, в якості кандидата, а потім і на посаді президента, не раз говорив про можливість знайти спільну мову з Росією.

Нова стратегія характеризує Росію як ідеологічного, військового і економічного суперника США, який намагається або повалити, або змінити світовий порядок після закінчення холодної війни і підірвати глобальне лідерство США. СНБ стверджує, що Росія прагне до регіональної гегемонії в євразійському просторі і використовує інструменти державного управління з метою віддалити Сполучені Штати від своїх партнерів в Європі і Азії. Тим часом натяк на можливість стратегічного партнерства з Москвою звучить тільки в одному пункті документу, де йдеться: «Наміри обох країн (Росія і Китай) необов'язково носять остаточний характер. Сполучені Штати готові співпрацювати в тих областях, які представляють обопільний інтерес для обох країн».

Для порівняння, остання стратегія національної безпеки, створена республіканцями - в 2006 році при адміністрації Джорджа Буша - висловлювала аналогічну стурбованість поведінкою Росії, але в черговий раз підкреслювала: «Сполучені Штати прагнуть тісно співпрацювати з Росією щодо стратегічних питань, що становлять взаємний інтерес, і вирішувати питання, за якими наші інтереси не збігаються» [5].

Хоча Кремлю і не сподобалася оцінка Росії [6], проте вона є цілком вірна. Володимир Путін, зокрема в своєму зверненні до народу після анексії Криму в 2014 року, закликав до перегляду світового порядку після холодної війни і до того, щоб Сполучені Штати змирилися з реальністю «багатополярного» світу.

Кремль не повинен дивуватися тим частинам документа, в яких звучать заклики до відновлення здатності Америки демонструвати свою міць і поширювати вплив у

світі. Якщо порівняти нинішній текст стратегії з промовою Трампа, яку він виголосив у квітні 2016 року в вашингтонському готелі «Мейфлавер», присвяченій питанням зовнішньої політики [7], ми простежимо між ними певний зв'язок. В обох випадках Трамп стверджував, що в той час як Росія (і Китай) стрімко розширює свої військові можливості, США починають відставати. За його словами, Сполучені Штати здають свої позиції в сфері економіки. Він не намагався прикрасити існуючі між країнами розбіжності, підкресливши, що «ми серйозно відрізняємося» від Росії і повинні «усвідомлювати це». У тексті стратегії ми не виявимо протиріч цим настроям, більш того, укладачі цього документа, за їхнім власним визнанням, при розробці мови стратегії брали за основу витяги з заяв президента, тобто цей документ фактично відповідає заявам Трампа.

У СНБ 2017 року відсутній план з вибудовування подальших відносин Сполучених Штатів з Росією, хоч Трамп і говорив, що США і Росія не обов'язково повинні бути противниками, а слід шукати точки дотику, засновані на спільних інтересах. В рамках нинішньої національної стратегії досить важко розпізнати ті місця, в яких американському уряду доручають шукати ці точки дотику; мабуть, передбачається, що такої загальної бази не існує або, принаймні, не може існувати до тих пір, поки при владі перебуває колишня кремлівська команда.

Наскільки ця кремлівська команда затримається невідомо, проте як Росія, так і Китай мають одну загальну вразливість, а саме – непрозору структуру їх політичних систем. У той час як Росія і Китай вважають американську відкритість слабкістю, Америка традиційно вважає це силою. Можливо, президент Путін вже не буде президентом після 2024 року, проте в країні немає очевидних наступників або політичних інститутів, здатних забезпечити передачу влади. Найбільший страх у правлячій верхівки в Москві продовжують викликати «кольорові революції», які привели до зміщення посткомуністичних авторитарних правителів в Грузії і в Україні. Комуністична партія Китаю (КПК) теж боїться втратити свою владу. Чистки в рядах КПК, а також посилення тиску на реформаторів і не комуністів свідчить про те, що Пекін вважає політичну опозицію своєю вразливістю [8] .

У міру оприлюднення стратегії президент продовжував наполягати: «Я відчуваю, що дружні відносини з Росією на противагу нашому повсякчасному протистоянню є цінним надбанням для світу і нашої країни, а не важкими зобов'язаннями» [9] . У національній стратегії ця позиція виражена не так явно. Навіть в своїх зауваженнях в ході презентації нової стратегії Трамп не забув похвалити обмін розвідувальною інформацією з Росією, завдяки якому, як повідомляється, вдалося запобігти запланованому «Ісламською державою» теракту в Санкт-Петербурзі, і ще раз підкреслив «ось як все це повинно працювати» [10] .

Насправді надії на встановлення більш продуктивних відносин з Росією, як не втомлювався висловлюватися Трамп, змусили деяких засумніватися в тому, чи ознайомився президент з текстом «своєї» національної стратегії безпеки в повному обсязі. Відповідаючи на таке питання, представник Ради національної безпеки Майкл Ентон сказав, що не може ручатися, що Трамп прочитав «кожен рядок і кожне слово» даного документа [11] . До речі, таке може траплятися у високопоставлених керівників США. Колишній міністр оборони Роберт Гейтс якось раз відверто зізнався, що не читав стратегічні документи, і аж ніяк не відчуває, що його недостатня поінформованість привела до якихось конкретних політичних невдач або помилок [12] . Але це також може означати, що президент необов'язково вважає, що його подальші заяви і зауваження тепер повинні бути приведені у відповідність з національною стратегією. А

значить, не можна очікувати, що його образ думок пристосується до мови стратегії. Він може, не замислюючись, проігнорувати цей документ, коли йому це здасться зручним.

Оприлюднення цього документа також може вказувати, що між тим, що говорить президент про Росію, і поглядами його команди з національної безпеки, так само як і істеблішменту, існує прірва.

Прихід нового американського президента давав сподівання російській стороні на покращення міждержавних відносин через те, що Трамп вважався і продовжує вважатися проросійським президентом, за що представники Демократичної партії неодноразово критикували кандидата в президенти. Хоч певна частина експертів вважає Трампа проросійським президентом, у його команді є і критики Росії. Але важливіше поглянути на дії, прийняті новою адміністрацією, стосовно Росії. Було вислано 60 російських дипломатів з США, які працювали в Нью-Йорку і Вашингтоні на підставі рішення про таємну розвідувальну діяльність, було закрито російське консульство в Сіетлі [13], дозволено продаж вогнепальної зброї Україні [14]. Америка вийшла з Договору про ліквідацію ракет середньої і малої дальності з огляду на порушення умов договору Росією, чого не зробив свого часу Обама [15]. Санкції не знято, а навпаки збільшено.

1. Дональд Трамп вступив на посаду президента США: чого чекати Україні?/ Тарасенко Н.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2629:zovnishnopolitichnij-kurs-d-trampa-2&catid=63&Itemid=393
2. Ядерна доктрина Путіна./Піонтковський А.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/piontkovskiy/jaderna-doktrina-putina-2497525.html>
3. Нова стратегія Трампа: "Мир через силу" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/нова-стратегія-трампа-мир-через-силу/a-41852881>
4. Nikolas Gvosdev [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Nikolas_Gvosdev
5. National Security Strategy 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nssarchive.us/national-security-strategy-2006/>
6. Kremlin dismisses Trump's 'imperialist' security strategy/Polina Nikolskaya// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-nationalsecurity-kremlin/kremlin-dismisses-trumps-imperialist-security-strategy-idUSKBN1ED0UO>
7. Transcript: Donald Trump's Foreign Policy Speech/Stephen Crowley// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2016/04/28/us/politics/transcript-trump-foreign-policy.html>
8. The Missing Element in Trump's NSS: A Competitive Strategy/Ona Johnson// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nationalinterest.org/feature/the-missing-element-trumps-nss-competitive-strategy-23898>
9. Trump and Putin, closer than ever/Kevin Liptak// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-administrations-national-security-strategy/>
10. Remarks by President Trump on the Administration's National Security Strategy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://edition.cnn.com/2017/12/19/politics/trump-putin-relationship/index.html>
11. WH official: 'I can't say' Trump has read entire national security strategy/ Ellen Mitchell// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://thehill.com/policy/defense/365516-wh-official-i-cant-say-trump-has-read-entire-national-security-strategy>
12. The Gates files (I): Forget Rumsfeld's rules, this sec def had his own way to roll/ Thomas E. Ricks// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foreignpolicy.com/2014/07/29/the-gates-files-i-forget-rumsfelds-rules-this-sec-def-had-his-own-way-to-roll-2/>
13. Trump administration expels 60 Russian officers, shuts Seattle consulate in response to attack on former spy in Britain/Philip Rucker, Carol Morello, John Hudson// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.washingtonpost.com/politics/trump-administration-expels-60-russian-officers-shuts-seattle-consulate-in-response-to-attack-on-former-spy-in-britain/2018/03/26/8ada3d8e-30f0-11e8-8bdd-cdb33a5eef83_story.html?noredirect=on&utm_term=.2240a05eda2b
14. Trump administration approves lethal arms sales to Ukraine/Josh Rogin// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.washingtonpost.com/news/josh-rogin/wp/2017/12/20/trump-administration-approves-lethal-arms-sales-to-ukraine/?noredirect=on&utm_term=.7eca63f5e993

15. Trump says US will withdraw from nuclear arms treaty with Russia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/20/trump-us-nuclear-arms-treaty-russia>

References

1. Donald Tramp vstupyv na posadu prezidenta SShA: choho chekaly Ukraini?/ Tarasenko N.// [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2629:zovnishnopolitichnij-kurs-d-trampa-2&catid=63&Itemid=393
2. Iaderna doktryna Putina./Piontkovskiy A.// [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: <https://nv.ua/ukr/opinion/piontkovskiy/jaderna-doktrina-putina-2497525.html>
3. Nova stratehiia Trampa: "Myr cherez sylu" [Elektronnyi resurs]. – Rezhyim dostupu: <https://www.dw.com/uk/nova-stratehiia-trampa-myr-cherez-sylu/a-41852881>

The article focuses on the US National Security Strategy, which was adopted in 2017 with the advent of a new US president. In particular, the US policy towards Russia is analyzed, based on this document and the distinction between this policy and the personal attitude of Trump to Russia. It also focuses on the real US actions towards Russia that take place either in contravention of the strategy or contrary to the words of Trump.

Key words: USA, Russia, National Security Strategy, elections, politics.

УДК 378.4(430-21):94(4–191.2–67/.477)
ББК63.3

Андрій Савчук

ПРОФЕСІОГРАМА ФАХІВЦЯ-МІЖНАРОДНИКА КРІЗЬ ПРИЗМУ ПІДГОТОВКИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ДЕРЖАВАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ

Розкрито питання професійної підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин у державах Вишеградської четвірки. Акцентовано на особливостях організації навчального освітнього процесу в Академії дипломатії Міністерства закордонних справ Польщі у Варшаві, а також на головних цілях та завданнях підготовки майбутніх фахівців-міжнародників. Визначено основні компетенції, якими повинні володіти дипломовані фахівці у галузі міжнародних відносин, відповідно до програмних документів. Наголошено на важливості та необхідності використання позитивного зарубіжного досвіду у підготовці кадрів для міжнародної діяльності на теренах України.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівець у галузі міжнародних відносин, дисципліни, держави Вишеградської четвірки, навчальний процес.

У системі міжнародних відносин сьогодні відбуваються зміни, що ставлять на порядок денний необхідність пошуку шляхів модернізації дипломатичних служб, удосконалення підготовки дипломатичних кадрів. Закономірно, що ця проблема є надзвичайно актуальною для України, яка, реформуючи свою дипломатичну службу, дбає про підвищення рівня підготовки дипломатичних працівників, щоб посісти гідне місце на міжнародній арені.

Окрім того, актуалізується людський чинник у дипломатичній службі. Дієвість і результативність роботи, прагматизм у взаєминах з міжнародними партнерами, чітке бачення ролі та місця України у площині світових координат у поєднанні з динамізмом, оперативністю, жвавим розумом – ось той чинник, який є умовою успіху кожного українського дипломата. Саме такій категорії дипломатів під силу адаптувати інструментарій української зовнішньої політики до викликів глобалізованого світу. Завдання, які нині стоять перед українською дипломатією, формуються новітніми зовнішньополітичними реаліями, що вимагають від професіоналів-міжнародників постійного пошуку нових підходів та шляхів захисту національних інтересів. За таких